

Sygn. akt I ACa 1589/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 czerwca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący SSA Krzysztof Depczyński

(...) SA Małgorzata Dzięciołowska (spr .)

del. S O Bożena Rządzińska

Protokolant sekretarz sądowy Lidia Milczarek

po rozpoznaniu w dniu 7 czerwca 2017 r. w Łodzi na rozprawie

sprawy z powództwa **J. S.**

przeciwko **(...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. oraz Towarzystwu (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 14 marca 2016 r. sygn. akt X GC 826/15

1. **oddala obie apelacje;**

2. **zasądza solidarnie od Powszechnego Zakładu (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. oraz Towarzystwa (...) i Reasekuracji W. S. Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz J. S. kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 14 marca 2016 roku Sąd Okręgowy w Łodzi zasądził od (...) Spółki Akcyjnej w W. oraz od Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powoda kwotę 55.000 złotych z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych od dnia od 19 września 2015 roku do dnia zapłaty, z zastrzeżeniem że spełnienie świadczenia przez jednego z pozwanych zwalnia drugiego pozwanego do wysokości dokonanej zapłaty (pkt 1 sentencji), umorzył postępowanie w zakresie kwoty 17.546,43 złotych, oddalił powództwo w pozostałym zakresie oraz zasądził solidarnie od (...) Spółki Akcyjnej w W. oraz od Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powoda kwotę 2.600 złotych tytułem częściowego zwrotu kosztów procesu (pkt 4 sentencji - k 215).

Sąd pierwszej instancji wskazał, że powód dochodził od pozwanych zakładów ubezpieczeń roszczenia z tytułu naprawienia szkody wyrządzonej Krajowej Spółce (...) przez koparkę gąsienicową, będącą w posiadaniu powoda w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą. Odpowiedzialności (...) Spółki Akcyjnej w W. powód upatrywał w umowie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych, natomiast

źródłem odpowiedzialności Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej w W. stanowić miała dobrowolna umowa ubezpieczenia w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą.

Z ustaleń faktycznych wynika, że pojazd należący do powoda uszkodził ścianę budynku, która spadła na estakadę z przewodami, co spowodowało ich uszkodzenie. Podstawę odpowiedzialności powoda wobec poszkodowanego stanowi przepis art. 436 § 1 kc w zw. z art. 435 § 1 kc. Powód - leasingobiorca, jako posiadacz zależny ponosi odpowiedzialność na zasadzie ryzyka za szkodę na osobie lub mieniu, wyrządzoną komukolwiek przez ruch mechanicznego środka komunikacji poruszanego za pomocą sił przyrody. Niewątpliwie koparka gąsienicową stanowi środek komunikacji wprawiany w ruch za pomocą sił przyrody, gdyż poza funkcją koparki spełnia także funkcje transportową, przemieszcza się samodzielnie po terenie budowy, a także po drogach. Do uszkodzenia estakady doszło podczas odjeżdżania koparki od budynku, przy którym były prowadzone prace rozbiórkowe, w celu przestawienia koparki w odpowiednie miejsce na czas przerwy w pracy. W ocenie sądu okręgowego szkoda została wyrządzona przez ruch mechanicznego środka komunikacji w rozumieniu art. 436 § 1 kc.

W przedmiotowej sprawie w chwili zdarzenia z dnia 31 sierpnia 2012 roku powoda łączyły z pozwanymi dwie umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej: umowa obowiązkowego ubezpieczenia za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdu zawarta z (...) Spółką Akcyjną i umowa (...) FIRMA zawarta z poprzednikiem prawnym pozwanego Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej.

(...) SA udzielił ochrony ubezpieczeniowej powodowi na podstawie umowy obowiązkowego ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem posiadanego przez niego pojazdu.

Sąd okręgowy podkreślił, że pojęcie „wprowadzenia do ruchu” nie zostało zdefiniowane w ustawie. Nie można go jednak utożsamiać z rejestracją pojazdu. Oczywistym jest, że dla ubezpieczenia pojazdu nie jest wymagana decyzja o jego rejestracji. W ocenie sądu pierwszej instancji wprowadzenie do ruchu związane jest z ruchem drogowym (niekoniecznie na drogach publicznych) oraz z korzystaniem z pojazdu w celu transportowym i komunikacyjnym. Przy czym niekoniecznie ta funkcja transportu i komunikacji musi być podstawową funkcją, z której korzysta posiadacz pojazdu. W przypadku spornej koparki była ona głównie wykorzystywana, jako maszyna budowlana, ale stanowiła również środek transportu na terenie budowy. Do szkody doszło właśnie w momencie korzystania z koparki, jako środka komunikacji. Zdaniem sądu pierwszej instancji na powodzie spoczywał obowiązek zawarcia umowy obowiązkowego ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych i ten obowiązek powód wykonał zawierając umowę z pozwanym (...) SA. Za szkodę wyrządzoną przez koparkę odpowiada więc ten pozwany. Ubezpieczeniem OC posiadaczy pojazdów mechanicznych jest objęta odpowiedzialność cywilna każdej osoby, która kierując pojazdem mechanicznym w okresie trwania odpowiedzialności ubezpieczeniowej, wyrządziła szkodę w związku z ruchem tego pojazdu (art. 35 powołanej ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych). Z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, będącą następstwem śmierci, uszkodzenia ciała, rozstroju zdrowia bądź też utraty, zniszczenia lub uszkodzenia mienia (art. 34 ust. 1 powołanej ustawy). Szkoda była następstwem ruchu pojazdu, pomiędzy ruchem (manewrem przekręcania kabiny i odjeżdżania z miejsca pracy, jako maszyny budowlanej) a uszkodzeniem mienia Krajowej Spółki (...) zachodzi adekwatny związek przyczynowy. Z treści art. 361 § 1 kc wynika, że zobowiązany do odszkodowania ponosi odpowiedzialność tylko za normalne następstwa działania lub zaniechania, z którego szkoda wynikła. W niniejszej sprawie bezpośrednim skutkiem zdarzenia z dnia 31 sierpnia 2012 roku było uszkodzenie estakady i kabli.

Z kolei odpowiedzialność Towarzystwa (...) SA wynika z dobrowolnej umowy ubezpieczenia, której przedmiotem była między innymi odpowiedzialność cywilna za szkody osobowe i rzeczowe wyrządzone osobom trzecim w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą przez powoda. Uszkodzenie mienia Cukrowni (...) pozostawało w związku z działalnością gospodarczą powoda i tym samym pozwana WARTA powinna wypłacić odszkodowanie za szkodę rzeczową. Wbrew twierdzeniu pozwanego odpowiedzialność nie została wyłączona w oparciu o zapis § 23 ust. 2 pkt. 9 OWU. Wyłączeniu podlegałyby szkody wyrządzone przez pojazdy wolnobieżne w związku z ich ruchem w zakresie niepodlegającym obowiązkowemu ubezpieczeniu odpowiedzialności cywilnej. W rozpoznawanym stanie

faktycznym koparka (pojazd wolnobieżny) podlegała obowiązkowemu ubezpieczeniu OC, zatem powoływany przez pozwanego zapis umowy nie znajduje zastosowania. Ogólne warunki ubezpieczenia nie wyłączają odpowiedzialności za szkody wyrządzone w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą przez ruch pojazdu podlegającego obowiązkowemu ubezpieczeniu OC posiadaczy pojazdów mechanicznych. Brak jest zatem wyraźnego wyłączenia i pozwany nie może uchylić się od odpowiedzialności w sytuacji, gdy zostały spełnione przesłanki odpowiedzialności określone w § 22 OWU. Powód nie może ponosić konsekwencji nieprecyzyjnego sformułowania ogólnych warunków ubezpieczenia. Z samego faktu, że odpowiedzialność za tę samą szkodę ponosi także ubezpieczyciel z tytułu obowiązkowego ubezpieczenia komunikacyjnego nie wyłącza odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń w oparciu o umowę ubezpieczenia dobrowolną.

W ocenie sądu pierwszej instancji oba pozwane towarzystwa ubezpieczeń są zobowiązane do naprawienia szkody wyrządzonej przez powoda, przy czym ich odpowiedzialność jest odpowiedzialnością in solidum, co oznacza że wypłata odszkodowania przez jednego z pozwanych zwalnia drugiego pozwanego do wysokości dokonanej zapłaty. Poszkodowany nie może otrzymać odszkodowania przewyższającego wartość szkody, a suma pieniężna wypłacona przez ubezpieczyciela z tytułu ubezpieczenia nie może być wyższa od poniesionej szkody (art. 824¹ § 1 i 2 kc).

Oceny wysokości dochodzonego roszczenia sąd okręgowy dokonał przy uwzględnieniu obowiązującej w prawie cywilnym zasady pełnego odszkodowania wyrażona w art. 361 § 2 kc. Zgodnie z tą regułą naprawienie szkody obejmuje zarówno straty, jakie poszkodowany poniósł, jak i korzyści, które mógłby osiągnąć, gdyby mu szkody nie wyrządzone. W rozpoznawanej sprawie wolą poszkodowanego było poddanie uszkodzonego mienia naprawie, dlatego też poszkodowanemu w stosunku do sprawy szkody i jego ubezpieczyciela przysługiwało roszczenie o zwrot kosztów przywrócenia uszkodzonego mienia do stanu sprzed szkody. Chodzi o zwrot wszelkich celowych i ekonomicznie uzasadnionych wydatków koniecznych do przywrócenia stanu poprzedniego. Zakres odpowiedzialności ubezpieczyciela w przypadku ubezpieczenia OC jest tożsamy z wielkością zaistniałej szkody, co wynika z przepisu art. 822 § 1 i 2 kc.

W sprawie poszkodowany dokonał naprawy kabli i estakady, a koszt naprawy samych kabli wyniósł faktycznie 58.823,80 złotych netto. Do tego dochodził koszt naprawy samej estakady. Z roszczeniem nie występuje jednak poszkodowany, lecz sprawca szkody. Ubezpieczonemu przysługuje wobec ubezpieczyciela roszczenie o zwrot wypłaconego poszkodowanemu odszkodowania. Dotyczy to np. sytuacji, gdy poszkodowany dobrowolnie spełni świadczenie na rzecz poszkodowanego, jak to miało miejsce w niniejszej sprawie. Powód zapłacił pozwanemu odszkodowanie w kwocie 55.000 złotych netto, a spełnienie świadczenia nastąpiło w drodze potrącenia z wierzytelnościami przysługującymi powodowi od Krajowej Spółki (...) z tytułu wynagrodzenia za wykonane usługi. Podstawę roszczenia ubezpieczonego stanowi art. 822 § 1 kc, przy czym powód nie może żądać od ubezpieczyciela wyższej kwoty niż zapłacił poszkodowanemu. Powód przedstawił dowód dokonania konkretnych czynności naprawczych za określone wynagrodzenie (faktura VAT, faktura korygująca, porozumienie, zeznania świadków). Kwota ta została zaksięgowana, z czym wiązały się kwestie finansowe, jak choćby odprowadzenie należnego podatku VAT i podatku dochodowego. W ocenie sądu okręgowego nie budziło wątpliwości, że powód wykazał rzeczywiste koszty naprawy. Ciężar dowodu wykazania wysokości szkody spoczywa na podmiocie dochodzącym odszkodowania, jednakże teza ta jest aktualna wtedy, gdy powód w żaden sposób nie wskaże sposobu, w jaki dokonał obliczenia szkody, nie udokumentuje swojego roszczenia, a pozwany podniesie konkretne zarzuty i poda, dlaczego i w jakim zakresie kwestionuje wysokość szkody, a także wykaże w tym kierunku inicjatywę dowodową. Wobec tego reguła ciężaru dowodu nie można być rozumiana w ten sposób, że zawsze - bez względu na okoliczności sprawy spoczywa na powodzie. Pierwotny kosztorys opiewał na kwotę znacznie wyższą, lecz na skutek porozumienia z wykonawcą za te same czynności wysokość wynagrodzenia została obniżona. Odszkodowanie wypłacone przez sprawcę było faktycznie niższe niż wydatki poniesione przez poszkodowanego na naprawę. Nie zostały uwzględnione wydatki na naprawę estakady. Poszkodowany zapłacił wykonawcy naprawy kabli kwotę ponad 58.000 złotych netto, a z powodem rozliczył z tego tytułu kwotę 55.000 złotych netto (k 223 do 230).

Apelacje od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi złożyły obie pozwane spółki, zaskarżając go w części uwzględniającej powództwo i rozstrzygającej o kosztach (pkt 1 i 4 sentencji), w oparciu o zarzuty:

- (...) SA w W.

a) naruszenia przepisu art. 233 § 1 kpc poprzez niewłaściwe zastosowanie w postaci zaniechania dokonania wszechstronnego rozważenia zebranego materiału oraz pominięcia znaczenia ustalonych w postępowaniu dowodowym okoliczności istotnych dla wyrokowania, a przy tym rozstrzygnięcie wszelkich istotnych wątpliwości (choćby dotyczących ustalenia wysokości szkody) na korzyść powoda,

b) naruszenia przepisu art. 822 § 2 kc w zw. z § 23 ust. 2 pkt. 9 OWU poprzez przyjęcie, że pozwany ponosi odpowiedzialność pomimo wyraźnego wyłączenia zakresu gwarancji wynikającego z przepisu, w szczególności przyjęcie, iż pojazd podlegał obowiązkowemu ubezpieczeniu OC w świetle przepisów ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych z dnia 22 maja 2003 r. (Dz. U. nr 124, poz. 1152),

c) naruszenia przepisu art. 2 ust. 1 pkt 14a ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych z dnia 22 maja 2003 r. (Dz. U. nr 124, poz. 1152) poprzez pominięcie i w konsekwencji niezastosowanie,

d) naruszenie przepisu art. 23 ust. 2 w zw. z art. 2 ust. 1 pkt. 14a) ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowy Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych z dnia 22 maja 2003 r. (Dz.U. Nr 124, poz. 1152) w zw. z art. 2 pkt 1 ustawy - Prawo o ruchu drogowym, w konsekwencji przyjęcie, że pojazd wolnobieżny, niezarejestrowany, niedopuszczony do ruchu po drogach i niewprowadzony do ruchu podlega ubezpieczeniu obowiązkowemu OC,

e) naruszenia przepisu art. 361 § 1 kc poprzez błędną interpretację i wadliwe zastosowania poprzez przyjęcie, w warunkach braku udowodnienia tego faktu, że powód podniósł szkodę w wysokości 55.000 złotych (k 237 do 241),

- (...) SA w W.

1. naruszenia prawa materialnego, tj. art. 436 kc w zw. z art. 363 kc poprzez zasądzenie na rzecz powoda odszkodowania przewyższającego zakres doznanego uszczerbku,

2. naruszenia przepisów prawa procesowego, które miało wpływ na wynik sprawy, a mianowicie:

- art. 233 § 1 kpc przez dokonanie oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego w sposób dowolny, bez jego wszechstronnego rozważenia w oparciu o zasady logiki i doświadczenia życiowego oraz poprzez jego wybiórczą ocenę, a także przez poczynienie ustaleń sprzecznych z treścią tego materiału a w szczególności przyjęcie, że strona powodowa wykazała wszystkie przesłanki odpowiedzialności deliktowej w sytuacji, gdy nie udowodniła zakresu i wysokości szkody oraz adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy ruchem pojazdu a powstałą szkodą,

- art 232 kpc w zw. z art. 245 kpc oraz art. 299 i art. 258 i nast. kpc poprzez oparcie ustaleń dotyczących zakresu szkody wyłącznie na zeznaniach świadków i dokumencie prywatnym w sytuacji, gdy z uwagi na zakres szkody ocena wymagała wiadomości specjalnych (k 245 do 247).

W konkluzji obu apelacji skarżący wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości i rozstrzygnięcie o kosztach procesu stosownie do wyników postępowania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zarzuty apelacji obu pozwanych nie zasługiwały na uwzględnienie.

Obowiązek wykazania faktów obciąża strony postępowania, z których wyprowadzają korzystne dla siebie twierdzenia. To one, a nie sąd są wyłącznym dysponentem toczącego się postępowania i one wreszcie ponoszą odpowiedzialność za jego wynik. Art. 3 kpc oraz art. 232 zd. 1 kpc wskazują, że to na stronach ciąży obowiązek dawania wyjaśnień co do okoliczności sprawy zgodnie z prawdą i przedstawiania dowodów na ich poparcie. Zasady art. 6 kc i art. 232 kpc nie określają zakresu obowiązku zgłaszania dowodów przez strony, ale rozumiane muszą być w ten sposób, że strona, która nie przytoczyła wystarczających dowodów na poparcie swych twierdzeń ponosi ryzyko niekorzystnego dla siebie rozstrzygnięcia, o ile ciężar dowodu, co do tych okoliczności, na niej spoczywał. Ciężar dowodu spoczywa natomiast na tym, kto powołuje okoliczności faktyczne wymagające uzasadnienia i wykazania (tak m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 13 stycznia 2017 r., LEX nr 2192616, 12 stycznia 2017 r., I CSK 14/16, LEX nr 2240405).

Art. 6 kc adresowany jest do sądu. Określa, jak już wskazano wcześniej, która ze stron powinna wykazać fakty, z których wyciąga dla siebie korzystne skutki prawne, a w konsekwencji którą też dotkną skutki niepowodzenia ich udowodnienia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 15 lipca 2010 r., IV CSK 25/10, LEX nr 885020 i 29 kwietnia 2011 r., I CSK 517/10, LEX nr 960502). Przez fakty w rozumieniu art. 6 kc należy rozumieć wszelkie okoliczności, z którymi normy prawa materialnego wiążą skutki prawne, w tym więc powstanie i treść stosunku prawnego. Uwzględniając treść tego przepisu wierzyciela dochodzącego od dłużnika spełnienia świadczenia obciąża ciężar wykazania przysługującej mu wobec dłużnika wierzytelności, tj. wykazania wszystkich faktów, z którymi właściwe przepisy materialne wiążą powstanie wierzytelności o określonej treści i rozmiarze (tak m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2015 r., V CSK 312/14, LEX nr 1712826, (...) Udowodnienie tych okoliczności może nastąpić wszystkimi przewidzianymi w kodeksie postępowania cywilnego dowodami. Faktura jest dokumentem prywatnym, a nie dokumentem urzędowym. Nie ma wobec niej zastosowania przepis art. 244 § 1 kpc. Ma zastosowanie jedynie domniemanie przewidziane w art. 245 kpc. Za dokument może być uznana również kserokopia dokumentu-faktury. Co do zasady powinna być poświadczona za zgodność z oryginałem, lecz w okolicznościach konkretnej sprawy nawet, gdy kserokopia nie jest potwierdzona, stanowić może dowód istnienia oryginału. Strona, która chce podważyć istnienie faktów wpływających z faktury czy innego dokumentu prywatnego powinna wskazać na dowody mogące świadczyć o nieistnieniu okoliczności wpływającej z tego dowodu. Przepisy procedury cywilnej nie uprawniają strony do samodzielnej oceny dowodów, w tym dowodów z dokumentów, czy z zeznań świadków. Moc dowodową dowodów zgromadzonych w sprawie ocenia sąd rozstrzygający zawisły w tej sprawie spór. Ma on obowiązek wskazania na jakich dowodach się oparł i przyczyny dla których odmówił innym dowodom wiarygodności. Sąd w ten sposób realizuje zasadę swobodnej oceny dowodów, którą strona może jedynie podważyć wskazując na konkretne dowody przesądzające o nielogiczności, niespójności czy braku doświadczenia życiowego przy dokonywaniu w sprawie oceny dowodów przez sąd (zob. cyt. wcześniej wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2015 r., V CSK 312/14, Legalis nr 1274394, LEX nr 1712826, (...) wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 23 lutego 2016 r., V ACa 542/15, OSAKat 2016 nr 2 poz. 4, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 1 kwietnia 2016 r., I ACa 1233/15, Legalis nr 1456754). Posłużenie się przez stronę dochodzącą odszkodowania dokumentami i zeznaniami świadków w celu wykazania jego istnienia i rozmiaru w realiach sprawy, przy braku dowodów przeciwnych, dawało wystarczające podstawy do uznania wykazania faktów istnienia i wysokości szkody.

Sąd nie jest zobowiązany do zarządzenia dochodzenia w celu uzupełnienia lub wyjaśnienia twierdzeń stron i wykrycia środków dowodowych, pozwalających na ich udowodnienie. Nie ma też obowiązku przeprowadzenia z urzędu dowodów zmierzających do wyjaśnienia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Przewidziane w art. 232 zd. 2 kpc uprawnienie sądu dopuszczenia dowodu niewskazanego przez strony ma charakter wyjątkowy. Oznacza to, że jedynie w szczególnie uzasadnionych przypadkach, zastosowanie przez sąd art. 232 zdanie drugie kpc może się stać obowiązkiem sądu, a tym samym stanowić skuteczną podstawę zarzutu apelacji. Dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego w sprawie ma na celu ułatwić sądowi należytą ocenę zebranego materiału dowodowego wtedy, gdy potrzebne są do tego wiadomości specjalne. Art. 278 § 1 kpc nie nakłada na sąd obowiązku dopuszczenia dowodu z opinii biegłego, lecz określa przesłanki dopuszczenia takiego dowodu w sytuacji, gdy zgodnie z art. 6 kc i art. 232 zd.1 kpc strona wnioskuje o jego przeprowadzenie. O tym, czy do rozstrzygnięcia sprawy niezbędne są wiadomości specjalne, decyduje sąd w świetle stanu faktycznego sprawy i charakteru rozstrzyganego stosunku (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 13 stycznia 2016 r., II CSK 131/15, LEX nr 1970386 i cytowany w jego uzasadnieniu wyrok

Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 1998 r., II CKN 656/97, OSNC 1998, Nr 12, poz. 208, wyrok z dnia 17 stycznia 2017 r., IV CSK 54/16, LEX nr 2261743, wyroki Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia: 17 lutego 2017 r., I ACa 1080/16, LEX nr 2256980, 27 lutego 2017 r., I ACa 855/16, LEX nr 2256988).

Działania sądu nie mogą zastępować działań profesjonalnych pełnomocników strony, którzy powinni nie tylko zgłosić określony dowód niezbędny dla ustalenia określonego faktu (teza dowodowa), ale również uzasadnić ten wniosek. Odmienne założenie powodowałoby zwolnienie z inicjatywy dowodowej strony reprezentowanej przez pełnomocnika i przerzucenie aktywności procesowej na sąd. Uznanie przez stronę reprezentowaną przez pełnomocnika, że zachodzi w sprawie potrzeba przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego określonej specjalności nakłada na tę stronę obowiązek właściwego zgłoszenia dowodu.

W odpowiedzi na pozew obie strony pozwane kwestionowały zakres dowodów zgłoszonych w pozwie w zakresie możliwości wykazania wysokości szkody (k 80 do 81 i k 123). Pełnomocnik pozwanego (...) SA podnosił wprawdzie, że rozmiar doznanego uszczerbku majątkowego i związku przyczynowego pomiędzy pracami określonymi na fakturze a zdarzeniem będącym źródłem szkody wymaga wiadomości specjalnych (k 122 do 123). Zgłosił dowód z zeznań świadka Ł. S. i ewentualny wniosek o dopuszczenie dowód z opinii biegłego ds. rachunkowości. Na rozprawie w dniu 29 lutego 2016 r. pełnomocnik pozwanego (...) SA oświadczył, że cofnął wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego (k 210 czas 00:28:36). Pełnomocnik pozwanej spółki (...) nie zgłaszał żadnych wniosków dowodowych (k 210 czas 00:28:08). Na rozprawie w dniu 29 lutego 2016 r. sąd pierwszej instancji oddalił jedynie wniosek o zwrócenie się do Cukrowni (...) o złożenie dodatkowych dokumentów i dopuścił dowód z przesłuchania stron, ograniczając ten dowód w trybie art. 302 kpc do dowodu z zeznań powoda (k 211). Zastrzeżenia do protokołu w trybie art. 162 kpc zostały przez pełnomocnika pozwanego (...) SA zgłoszone jedynie do oddalenia dowodu o zażądanie dokumentów. Żadna ze stron pozwanych nie zgłosiła dowodu o przesłuchanie w charakterze strony jej przedstawiciela. Wobec takiego ukształtowania przez oświadczenia strony pozwanej postępowania dowodowego należy wskazać, odnosząc się do zarzutów apelacji obu pozwanych zakładów ubezpieczeń, że nawet w sytuacji, jeśli w sprawie został złożony wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego, następnie oddalony strona, która uznała, że doszłoby do naruszenia prawa procesowego powinna złożyć zastrzeżenia do protokołu w trybie art. 162 kpc. Istotne jest wówczas również sformułowanie zarzutów apelacji i jej wniosków. Art. 380 kpc, przewiduje, że sąd drugiej instancji na wniosek strony rozpoznaje te postanowienia sądu pierwszej instancji, które nie podlegają zaskarżeniu w drodze zażalenia, a miały wpływ na wynik sprawy. Takie sformułowanie oznacza, że sąd drugiej instancji nie działa w tym zakresie z urzędu. W przypadku postanowienia o oddaleniu wniosków dowodowych zgłoszonych przed sądem pierwszej instancji konieczne jest zatem zakwestionowanie wydanego postanowienia w oparciu o przepisy dotyczące naruszenia prawa procesowego np. art. 217 § 2 kpc i art. 227 kpc i wraz z powołaniem się na art. 380 kpc wskazanie na potrzebę rozpoznania wydanego już w sprawie postanowienia oddalającego określone dowody. W przypadku środków odwoławczych, wnoszonych przez profesjonalnych pełnomocników, wniosek taki złożony w oparciu o art. 380 kpc powinien być wyraźnie i jednoznacznie sformułowany w treści tego środka (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia: 8 lipca 2016 r., I CZ 38/16, LEX nr 2094778, 7 listopada 2006 r., I CZ 53/06, OSNC 2007, nr 12, s. 49, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2010 r., V CSK 448/09, LEX nr 677914, uzasadnienie uchwały z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/2007, OSNC 2008, nr 6, poz. 55, wyrok z dnia 7 lipca 2016 r. Sądu Apelacyjnego w Łodzi, I ACa 46/16, LEX nr 2106898).

W obu złożonych przez strony pozwane środkach odwoławczych takich zarzutów i towarzyszących im wniosków nie zamieszczono. Ogólne stwierdzenia co do potrzeby przeprowadzenia w sprawie dowodu z opinii biegłego w zakresie określenia rozmiaru szkody nie mogły być więc skuteczne. Powód przedstawił w sprawie dowody z dokumentów faktur, protokołów odbioru, protokołu ugody, zeznań świadków (dowody z dokumentów: k 19 zlecenie, k 20 oferta, k 21 do 25 kosztorys ofertowy, k 26 protokół odbioru wraz z k 27 zestawieniem wartości wykonanych prac, k 28, 30, 136 do 138, k 161 do 172, k 189 do 190, k 194 do 195 faktury VAT i oświadczenia Krajowej Spółki (...) SA, k 29 zapłata, k 38 do 47, 51 do 53, k 56 do 57 dokumentacja z akt szkodowych, w tym pisma Krajowej Spółki (...) SA, k 139 protokół porozumienia z dnia 12 kwietnia 2013 r.). Okoliczności wpływające z tych dowodów są spójne i pozwalały na ocenę zasadności zgłoszonego roszczenia. Z zeznań zgłoszonego przez pozwanego (...) SA świadka Ł. S. (k 176 do 177, k 14 i k 15) wynikają okoliczności zaistnienia zdarzenia wywołującego szkodę, przyczyny jej powstania, ruch koparki i rozmiar

powstałych szkód. Odpowiadają one treści dokumentów prywatnych dotyczących uprawnień świadka (k 16 do 17) oraz obrazujących zakres szkody. Ponowna analiza zeznań świadków i dokumentów nie potwierdza zarzutów procesowych zgłoszonych w apelacjach przez obie pozwane spółki.

Zarzut apelacji pozwanego (...) SA naruszenia art. 299 kpc nie jest słuszny. Dowód z przesłuchania strony nie ma charakteru obligatoryjnego w sprawach cywilnych i ocena, czy konieczne jest jego przeprowadzenie, należy do sądu (tak m.in.: wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 18 lutego 2010 r., II CSK 369/09, LEX nr 570129, z dnia 28 listopada 1997 r., II CKN 457/97, Biul. SN 1998, nr 2, str. 14, z dnia 18 sierpnia 1982 r., I CR 258/82, LEX nr 8446). Ograniczenie tego dowodu do zeznań powoda wynikało z wniosków dowodowych zgłoszonych przez strony. Zgodnie z art. 302 § 1 kpc, gdy z przyczyn natury faktycznej lub prawnej przesłuchać można co do okoliczności spornych jedną tylko stronę. Do przyczyn natury faktycznej, o których mowa w przepisie, należy zaliczyć przeszkody, które czynią przeprowadzenie dowodu z przesłuchania jednej strony bardzo utrudnionym lub niecelowym. Brak wniosku stron pozwanych i ich charakter (zakłady ubezpieczeń) skutkujący brakiem znajomości faktów istotnych dla powstania i zakresu szkody czyniły niecelowym przeprowadzenie dowodu z zeznań przedstawicieli tej strony. Wiedza powoda o powstaniu i zakresie szkody, uczestniczenie w procesie likwidacji szkody i porozumień zawieranych z firmami dokonujących napraw uzasadniały natomiast dopuszczenie przez sąd okręgowy dowodu z zeznań powoda.

Gromadzenie i przeprowadzenie postępowania dowodowego w sprawie było prawidłowe, ocena uzyskanego w wyniku tego postępowania materiału odpowiada, wbrew zarzutom obu apelacji, regułom określonymi w art. 233 § 1 kpc. Ustalenia faktyczne dokonane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku sąd odwoławczy przyjął zatem za własne.

Ruch silnika zawsze przesądza o tym, że pojazd znajduje się w ruchu, bez względu na to czy jedzie czy stoi. Odpowiedzialność na podstawie art. 436 kc jest następstwem stwierdzenia, że źródło niebezpieczeństwa tkwi w samym pojeździe, (w związku z tym, że jest on wprawiany w ruch za pomocą sił przyrody), a nie w zmontowanych z nim razem innych urządzeniach. Zagrożenie stwarza ruch pojazdu silnikowego, a nie inne urządzenia złączone z tym pojazdem (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 19 grudnia 2013 r., II CSK 157/13, LEX nr 1433721 i Legalis nr 819273, (...) i 13 czerwca 2002 r., V CKN 1051/00, LEX nr 1170647 i Legalis nr 291955).

Przepis art. 436 § 1 kc nie stawia wymagania by pojazd był przeznaczony do ruchu na drogach publicznych i nie wyłącza z zakresu jego obowiązywania żadnych pojazdów, ze względu na kryterium celu, jakim służą. Według ustawowej definicji zawartej, w obowiązującej w dacie zdarzenia, ustawie z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym (tekst jedn. Dz. U. z 2017 r., poz. 128 z późn. zm., w czasie zdarzenia takiej samej w wersji – tekst jedn. Dz.U. 2005 r., nr 108, poz. 908 z późn. zm.) pojazdem silnikowym jest pojazd wyposażony w silnik, z wyjątkiem motoroweru i pojazdu szynowego (art. 2 pkt 32), pojazd wolnobieżny - pojazd silnikowy, którego konstrukcja ogranicza prędkość jazdy do 25 km/h, z wyłączeniem ciągnika rolniczego (art. 2 pkt 34). Pojazdem natomiast, zgodnie z art. 2 pkt 31) tej ustawy jest środek transportu przeznaczony do poruszania się po drodze oraz maszyna lub urządzenie do tego przystosowane. Sąd okręgowy powołał się w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku na określenia ustawowe zdefiniowane w art. 2 ust. pkt 10) ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 2060 z późn. zm. - z uwagi na czas zdarzenia 31 sierpnia 2012 r. w wersji wynikającej Dz. U. 2003 r., nr 124, poz. 1152 z późn. zm.). Zestawienie obu definicji legalnych daje podstawę do przyjęcia wyprowadzonych przez sąd pierwszej instancji wniosków. Dodać należy do tych rozważań prawnych treść art. 3. ust. 1. ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o obowiązkowych ubezpieczeniach... przewidującą, że ubezpieczeniem obowiązkowym jest ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej podmiotu lub ubezpieczenie mienia, jeżeli ustawa lub ratyfikowana przez Rzeczpospolitą Polską umowa międzynarodowa nakłada obowiązek zawarcia umowy ubezpieczenia.

Sąd pierwszej instancji dokonując interpretacji przepisów mających zastosowanie w sprawie wskazał na art. 23 ust. 2 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych...Zgodnie z nim przepisy dotyczące obowiązkowego ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych stosuje się także do posiadacza lub kierującego pojazdem mechanicznym, przed jego rejestracją oraz do posiadacza lub kierującego pojazdem historycznym albo pojazdem wolnobieżnym, od chwili wprowadzenia tych pojazdów do ruchu. Art. 29 ust. 1 pkt. 2 i 5 powołanej ustawy wprowadza

obowiązek zawarcia umowy ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przez posiadacza pojazdu wolnobieżnego przed wprowadzeniem pojazdu do ruchu, w tym także pojazdów, które nie zostały dopuszczone do ruchu. Art. 2 ust. 1 pkt 14a ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych przez wprowadzenie pojazdu do ruchu rozumie wprowadzenie pojazdu na drogę w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy - Prawo o ruchu drogowym. Przepis ten zakłada zaś, że droga to wydzielony pas terenu składający się z jezdni, pobocza, chodnika, drogi dla pieszych lub drogi dla rowerów, łącznie z torowiskiem pojazdów szynowych znajdującym się w obrębie tego pasa, przeznaczony do ruchu lub postoju pojazdów, ruchu pieszych, jazdy wierzchem lub pędzenia zwierząt. Nie oznacza to jednak, jak sugeruje to skarżące (...) SA, że obowiązkowe ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej koparki marki V. było wykluczone, czy niedopuszczalne. Powód zdecydował się na ubezpieczenie pojazdu - koparki gąsiennicowej marki V. - wraz ze wszystkimi innymi pojazdami i sprzętem (k 37). Był jej leasingobiorcą (k 18), co uzasadniało taką decyzję. To, że z zeznań świadka Z. W. (k 178) wynika, że koparka była „dowożona na plac na lawecie” nie może tego faktu zmienić. Ubezpieczenie pojazdu nastąpiło bez względu na możliwość wprowadzenia tego pojazdu na drogę i szkody, jakie mogłyby to wywołać. Pojazd tego typu może poruszać się po drodze. Wprawdzie w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 14a ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych przez wprowadzenie pojazdu do ruchu rozumie „wprowadzenie pojazdu na drogę”, ale nie oznacza to, że ruch pojazdu, który spowodował szkodę w rozumieniu art. 436 kc czy art. 435 kc musi mieć miejsce „na drodze”. Czym innym jest odpowiedzialność z czynu niedozwolonego posiadacza pojazdu lub przedsiębiorstwa wprowadzanego w ruch za pomocą sił przyrody, czy innym zaś definicja ustawowa dotycząca „wprowadzenia w ruch pojazdu”.

Nie można w tej sytuacji zgodzić się z twierdzeniami obu apelacji odnoszącymi się do zastosowania w sprawie art. 436 kc w zw. z art. 435 kc. Sam ewentualny brak potrzeby zarejestrowania pojazdu przy udziale którego powstała szkoda nie wynika z tych przepisów, przede wszystkim jednak z punktu widzenia art. 436 kc, czy art. 435 kc nie jest elementem decydującym o powstaniu odpowiedzialności.

Z tego punktu widzenia powoływanie się przez pozwaną spółkę (...) na treść § 23 ust. 2 pkt 9 OWU przewidującego brak odpowiedzialności, gdy zakres ubezpieczenia nie został rozszerzony za dodatkową składką o ryzyka dodatkowe wyrządzone przez maszyny budowlane lub rolnicze oraz pojazdy wolnobieżne w związku z ruchem tych pojazdów w zakresie niepodlegającym obowiązkowemu ubezpieczeniu odpowiedzialności cywilnej nie jest trafne. Twierdzenie, że pojazd nie podlegał ubezpieczeniu obowiązkowemu od odpowiedzialności cywilnej w czasie ruchu tego pojazdu w sytuacji, gdy został ubezpieczony, lecz w innym zakładzie ubezpieczeń, przekreśla tę możliwość. Art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych...wskazuje na dowolność wyboru zakładu ubezpieczenia. Stanowi, że ubezpieczający zawiera umowę ubezpieczenia obowiązkowego z wybranym zakładem ubezpieczeń, wykonującym działalność ubezpieczeniową w zakresie tego ubezpieczenia. Wybór zakładu ubezpieczeń należał zatem do powoda. W postępowaniu nie podjęto nawet próby wykazania, że zakres ubezpieczenia pojazdu w (...) SA nie obejmował szkód w czasie jego pracy przy czynnościach na placu (poza drogą i ruchem na niej), czyli nie były one objęte umową obowiązkowej odpowiedzialności cywilnej. Zakłady ubezpieczeń zawierając umowy ubezpieczenia zdawały sobie sprawę z rodzaju działalności prowadzonej przez powoda (k 68). (...) SA ubezpieczyło wszystkie maszyny i urządzenia (pojazdy) w firmie powoda (k 179 zeznania świadka P. O. (1), czas od 01:04:46), natomiast (...) zawarło umowę ubezpieczenia w zakresie prowadzonej przez powoda działalności. Dla zawarcia umowy ubezpieczenia nie miała znaczenia rejestracja pojazdu, na co wskazują wprost zeznania świadka P. O..

Dla zastosowania odpowiedzialności z art. 435 § 1 kc i oceny czy przedsiębiorstwo jest wprawianego w ruch za pomocą sił przyrody istotne są procesy polegające na przetwarzaniu energii elementarnej na pracę lub inne postacie energii, co wymaga użycia maszyn i innych urządzeń przetwarzających. Powód działalność tego typu prowadzi. Przesądza o tym wniosku charakter urządzeń, za pomocą których wykonywana jest prowadzona przez niego działalność. Pojazd gąsiennicowy był w ruchu w czasie zdarzenia. Argumentacja (...) przedstawiana w toku trwania postępowania nie mogła więc, w stanu faktycznego i prawnego sprawy, zostać uznana za skuteczną.

Wreszcie wskazać trzeba ustosunkowując się do zarzutów obu apelacji, że zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych ... umowę zawartą z naruszeniem przepisów ustawy uważa się za zawartą w kształcie zgodnym z tymi przepisami. Konsekwencje odszkodowawcze tej sytuacji reguluje art. 11 ust. 2 i 3 ustawy

z dnia 22 maja 2003 r. o pośrednictwie ubezpieczeniowym (Dz. U. 2016 r., poz. 2077 - z uwagi na czas zdarzenia 31 sierpnia 2012 r. w wersji pierwotnej wynikającej Dz. U. nr 124, poz. 1154 z późn. zm.). Rozpatrując ofertę ubezpieczającego agent ubezpieczeniowy sporządza wniosek ubezpieczeniowy, w którym określa zakres i przedmiot ochrony ubezpieczeniowej, bądź wystawia jedynie polisę. Przed ich wystawieniem powinien dokonać czynności przygotowawczych zmierzających do zawarcia umowy. Z racji wykonywanych obowiązków musi uwzględniać, badając stan faktyczny, obowiązujące przepisy ubezpieczeniowe (art. 4 pkt 1 w/w ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o pośrednictwie ubezpieczeniowym w zw. z art. 6 i 10 ust. 1 w/w ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych). Dokonanie tego typu czynności wynika z przewidzianej w art. 8 ustawy o pośrednictwie ubezpieczeniowym miary staranności określonej w art. 355 § 2 kodeksu cywilnego oraz dobrych obyczajów. Konsekwencją niedochowania tego obowiązku jest odpowiedzialność zakładu ubezpieczeń przewidziana w art. 11 ust. 1 ustawy o pośrednictwie ubezpieczeniowym (por. z wyrokami Sądu Najwyższego z dnia: 12 stycznia 2007 r., IV CSK 307/06, LEX nr 238967, 14 lipca 2006 r., II CSK 64/06, LEX nr 445263, uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 25 listopada 2014 r., I ACa 725/14, LEX nr 1563537 i wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 15 lipca 2003 r., I ACa 729/03, OSA 2004/12/42).

Sąd pierwszej instancji omówił w uzasadnieniu zakwestionowanego orzeczenia interpretację w/w przepisów oraz art. 822 § 1 i 2 kc i art. 361 § 1 i 2 kc. Rozważania poświęcone tym uregulowaniom, w zestawieniu z powołanym stanem faktycznym i orzecznictwem sądów powszechnych, sąd drugiej instancji podziela. Dodać należy jedynie, że jak wynika z treści art. 363 § 2 kc jeżeli naprawienie szkody ma być nastąpić w pieniądzu, wysokość odszkodowania powinna być ustalona według cen z daty odszkodowania, chyba że szczególne okoliczności wymagają przyjęcia za podstawę cen z innej chwili. Ustawodawca pozostawia zatem sądowi możliwość ustalenia odszkodowania według cen z innej daty, o ile wystąpią szczególne okoliczności wskazujące na taką potrzebę (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 27 marca 2017 r., I ACa 1189/16, LEX nr 2282419). W sprawie istotny był zakres naprawienia szkody i jej rozmiar określony w porozumieniu zawartym w dniu 12 kwietnia 2013 r. (k 139). Wynikająca z porozumienia wartość szkody stanowiła podstawę dla określenia odszkodowania, pomimo wyższych kwot wynikających ze złożonych faktur.

Mając powyższe okoliczności na względzie, na podstawie art. 385 kpc, Sąd Apelacyjny w Łodzi, orzekł jak w punkcie 1 sentencji.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 2 kpc w zw. z art. 108 § 1 kpc i art. 391 § 1 kpc.